

İcmal Məqalə

Fəqərə arteriyaları və onların yerləşdiyi kanalın topoqrafik və morfoloji xüsusiyyətləri

Məmmədov L.A., Məmmədova A.F., Əkbərov H.Ə.¹

¹ Azərbaycan Tibb Universiteti. Operativ cərrahlik və topoqrafik anatomiya kafedrası.

Nəşr tarixi: avqust 2018

***Addresses for Correspondence :** Prof.Balakishi Hüseynov, 41, S.Vurgun street, Baku, AZ1022, Azerbaijan Medical University, Department of Human Anatomy, Email: medun91@mail.ru

Açar sözlər : Beyin yarımkürələri, baş beyin damar sistemi, fəqərə arteriyaları.

Baş beynin damar sistemində baş verən dəyişikliklər və bunun nəticəsində yaranan patoloji proseslər yeni-yeni tədqiqatlar tələb edir.

Təsdiq olunmuşdur ki, beyinin işemik xəstəliklərinin 70%-dən çoxu baş beyin maqistral arteriyalarının patologiyaları hesabına yaranır ki, bunun də əhəmiyyətli hissəsi fəqərə arteriyalarının hesabına düşür. Çünki, onların topoqrafo-anatomik yerləşməsi, topoqrafik törəmələrə münasibəti xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Digər tərəfdən də bu damarın körpücükaltı arteriyanın birtərəfli okklüziyası və stenozu zamanı "oğurluq" simptomunu yaratması ilə patologiya baş vermiş tərəfin qan dövranında qismən təçizatı bərpa etməsi onu daha da topografik cəhətdən öyrənilməsinə vacib edən bir törəmədir.

Arteriyanın yerləşdiyi kanalın cinsi dimorfizminə nəzər saldıqda görürük ki, sümük-əzələ-fibroz kompleks bir törəmədir, qadın və kişilərdə diametrinə görə bir-birindən o qədər də fərqlənmir. Ümumiyyətlə götürüldükdə, fəqərə arteriyaları kanalının diametri 6-8 mm səviyyəsində variasiya edir. Çox az hallarda sağ fəqərə arteriyasının kanalı soldakından 1-1,07 mm fərqlənə bilər.

Fəqərə arteriyaları kanalının diametri ilə fəqərə arteriyalarının diametri heç də həmişə düz mütənəsb olmur. Bəzən kanalın diametri ədəbiyyatda rast gəlinən ən böyük ölçüyə çatdığı halda(8mm), arteriyanın diametri rast gəlinən ən

kicik ölçüyə malik olur(4,74 mm). Ən çox hallarda kanalın diametrinin 70-80%-ni arteriya doldurmuş olur.

Aparılan tədqiqatlar göstərir ki, 70% hallarda sol fəqərə arteriyaları diametrinə görə 1,5-2 dəfə sağ eyni adlı damardan böyük olur. 20% hallarda bu arteriyaların diametri bərabər olduğu halda, 60% hallarda sağ fəqərə arteriyasının diametri soldakından çox olmuşdur.

Tədqiqatlar göstərir ki, arteriyanın yerləşdiyi kanalının diametri heç də arteriyanın diametri ilə mütənəsblik təşkil etmir, bəzi hallarda isə birincinin diametri ikincidən iki dəfə artıq olur.

Maliyyə mənbəyi : yoxdur.

Maraqların toqquşması : yoxdur.

Ədəbiyyat siyahısı

1. Anthony J. 1970. Le névraxe des reptiles, p.202-213. In: Grassé P.P. (Ed.), *Traité de Zoologie: anatomie, systématique, biologie. Reptiles caractères généraux et anatomie.* 2ième ed. Masson et Cie Editeurs, Paris.
2. Baumel J.J. 1993. *Handbook of Avian Anatomy.* Nuttall Orthological Club, Cambridge. 779p.
3. Carvalho R.C., Sousa A.L., Moura C.E.B., Faria T.N., Costa W.P., Resende H.R.A., Pereira H.M. & Mariana A.N.B. 2003. *Morfologia do pênis do jabuti das patas vermelhas (Geochelone carbonaria Spix, 1824).* *Revta Bras. Reprod. Anim.* 27(2):229-230.

4. Castaño-Moura O.V. 1985. Notas adicionales sobre la reproducción y el crecimiento de los moco-rocoyes (Geochelone carbonaria y G. denticulata, Testudines, Testudinidae). *Lozania* 52:1-5.
- 5.
6. De Lahunta A. 1983. *Veterinary Neuroanatomy and Clinical Neurology*. 2nd ed. W.B. Saunders, Philadelphia, p.169-220.
7. Dellmann H.D. & Macclure R.C. 1986. Sistema nervoso central, p. 186-190. In: Getty R., Rosenbaum C.E., Ghoshal N.G. & Hillmann D. (Eds), *Sisson/Grossman Anatomia dos Animais Domésticos*. 5ª ed. Guanabara Koogan, Rio de Janeiro.
8. Faria T.N. 2000. Distribuição da origem, trajeto e número das principais artérias do jabuti *Geochelone carbonaria* (Spix, 1824). PhD Dissertação, Universidade de São Paulo, São Paulo, p.1-8.
9. Fontenelle J.H., Nascimento C.C., Cruz M.L., Luna S.P.L. & Nunes A.L.V.N. 2000. Anestesia epidural em jabuti piranga (*Geochelone carbonaria*). *Anais 4º Encontro da Associação Brasileira de Veterinários de Animais Selvagens, 9º Encontro da Associação Brasileira de Animais Selvagens, São Pedro, SP, p.7.*
10. Ghoshal N.G. 1986. Nervos espinhais, p.620-642, 1052-1077, 1294-1307, 1595-1617. In: Getty R., Rosenbaum C.E., Ghoshal N.G. & Hillmann D. (Eds), *Sisson/Grossman Anatomia dos Animais Domésticos*. 5ª ed. Guanabara Koogan, Rio de Janeiro.
11. Gil V.A. 1998. *Neurología en Perro y el Gato*. Marban, Madrid, p.17-24.
12. Guibé J. 1970. Le squelette du tronc et des membres, p.33-48. In: Grassé P.P. (Ed.), *Traité de Zoologie, anatomie, systématique, biologie: Reptiles caractères généraux et anatomie*. 2ième ed. Masson et Cie Editeurs, Paris.